

Recenze aktivit v projektu CZ.1.07/1.3.40/02/1.0022

První pomoc prožitkem: PAMATUJ - POSKYTNI – PŘEDÁVEJ

Mgr. Miroslav Píkhart

Úvod

Projekt „Občanského sdružení ve škole i mimo ni“ První pomoc prožitkem: PAMATUJ - POSKYTNI - PŘEDÁVEJ vychází ze zkušeností, které realizační tým získal v průběhu předchozího projektu „Záchrana života na vlastní kůži aneb První pomoc prožitkem, CZ.1.07/1.3.06/03.0005“, který byl realizován v období 1. 3. 2011 - 30. 6. 2012. Cílem nového projektu bylo ve spolupráci odborníků z oblasti urgentní medicíny a odborníků z oblasti vzdělávání vypracovat návrh koncepce vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení v problematice první pomoci.

E-learning

Podstatná a nezbytná teoretická část studia je realizována prostřednictvím e-learningu, prezenční část, která následuje po teoretické přípravě, je realizována převážně prostřednictvím výuky prožitkem s důrazem na praktickou stránku poskytování první pomoci.

E-learning je rozdělen do 5 částí.

1. Poučený
2. Zdravotník
3. Nepedagogičtí pracovníci
4. Školitel
5. Podpůrné materiály

Jednotlivé moduly lze absolvovat samostatně, v rámci každého modulu je však nutné postupovat krok za krokem. Moduly jsou členěny do tematických bloků, jednotlivé tematické bloky jsou vždy zakončeny kontrolním testem. Tematické bloky jsou členěny do kapitol, které je také nutné absolvovat postupně, po prostudování příslušného materiálu, které účastník potvrdí stiskem tlačítka, je zpřístupněna následující kapitola. Všechny moduly jsou velice kvalitně propracované, sdělované informace jsou vhodně doplněny ilustracemi, videoukázkami a hypertextovými odkazy k dalším zdrojům, kde si může účastník vyhledat doplňující informace k probírané problematice. Ve srovnání s jinými e-learningovými kurzy, které jsem viděl nebo i absolvoval, je tento jednoznačně nejkompaktněji propracovaný, materiály obsahují všechny potřebné informace pro řádné

absolvování kurzu. E-learning zároveň zaručuje možnost individuálního tempa pro každého účastníka, které si účastník stanoví sám. V některých případech by možná prospělo umožnění samostudia jednotlivých tematických bloků v pořadí, které si zvolí účastník, v řadě případů je však nezbytné absolvovat modul postupně. Proto v rámci jednotnosti a srozumitelnosti lze zachovat stávající postupný průchod samostudiem.

Testové otázky jsou srozumitelné, zadávané tak, aby prověřily skutečnou znalost problematiky. Jejich formulace jsou zaměřeny na zjištění toho, zda účastník problematice opravdu porozuměl. Náročnost testů je přizpůsobena jednotlivým modulům. Test je možné libovolně opakovat, což umožní každému účastníkovi odstranit případné nedostatky v samostudiu a po doplnění informací test úspěšně složit. Zajímavou součástí testů tvoří otevřené otázky, které si účastník sám vyhodnocuje, čímž je u účastníků podporována schopnost autoevaluace, která by měla patřit k základním kompetencím každého pedagoga (i nepedagoga).

Velmi kvalitně je řešena i zpětná vazba, kdy je účastníkovi zpřístupněn vyhodnocený test společně s autorským řešením.

Přehledně je řešená i komunikace s tutorem. Pro každý modul je prostředí oddělené, v komunikaci je vždy patrné, k jaké kapitole se aktuální dialog vztahuje.

Velice přínosný je i modul Podpůrné materiály, ve kterém jsou k dispozici všechny dokumenty, které mohou účastníci využít k samostudiu nezávisle na úrovni studia, kterou právě absolvují.

Prezenční výuka

Vlastní prezenční část kurzu účelně kombinuje prožitkový způsob výuky, který byl vytvořen a ověřen v minulém projektu - Záchrana života na vlastní kůži aneb první pomoc prožitkem, s tradičními metodami výuky. Předchozí samostudium teorie formou výše uvedeného e-learningu umožňuje velmi intenzivní zapojení všech účastníků do vlastní realizace kurzu. Všichni absolventi kurzu, se kterými jsem měl možnost hovořit, velice oceňovali přípravný e-learning, přestože jej původně považovali za příliš náročný a rozsáhlý.

Klíčovým prvkem prezenční části kurzu jsou nepochybně zdravotnické etudy. Účastníci jsou během průběhu kurzu vystaveni řadě nečekaných situací, během nichž musí prokázat schopnost aplikovat nabyté teoretické vědomosti v praxi. Věrohodnost řady etud je podložena kvalitním maskováním a přípravou jednotlivých aktérů. Přestože po několika etudách jsou již účastníci ve střehu, daří se je často překvapit a znejistit tak, že si nejsou zcela přesvědčeni o tom, zda se náhodou nejedná o skutečnou zdravotní komplikaci. Díky zapojení odborníků z praxe (lékaři, záchranáři) do realizace kurzů je zajištěna kompetentní zpětná vazba pro účastníky. Je také vytvořen prostor pro dotazy, problémy apod.

Další složkou prezenčních částí kurzů jsou zdravotnické hands-on workshopy, jejichž součástí je nácvik, kdy si účastníci pod vedením lektora procvičují praktické dovednosti. V průběhu workshopu účastníci aplikují teoretické poznatky a získávají správné praktické návyky a dovednosti potřebné k poskytování laické první pomoci.

Celý program je doplněn o prožitkové aktivity, které slouží k prohlubování znalostí a dovedností, zároveň pak vytvářejí vhodný rámec celého semináře.

Nedílnou součástí kurzů jsou i reflexe jak jednotlivců, tak i celé skupiny.

Školitel

Dalším cílem projektu bylo navrhnout ucelenou koncepci včetně přípravy veškerých podkladů k tomu, aby v budoucnu mohlo být komplexní a ucelené vzdělávání pracovníků škol (pedagogů i nepedagogů) realizováno. Na základě této koncepce byl připraven modul Školitel, který byl ověřen na pilotní skupině pedagogů. Absolvování tohoto kurzu vede ke zvýšení kvalifikace pedagogických pracovníků, kteří pak mohou ve své škole působit jako garanti výuky první pomoci směrem k žákům a také se podílet na vzdělávání ostatních zaměstnanců školy - zejména zajistit pravidelná školení BOZP z vlastních zdrojů školy. Tato cesta se jeví jako nanejvýš praktická, neboť školy získají kontrolu nad kvalitou vzdělávání v oblasti první pomoci a současně dojde i k úspoře finančních prostředků, které by škola za srovnatelné školení zaplatila externímu školiteli či firmě.

Metodiky výuky

Dalším výstupem projektu jsou metodiky pro výuku první pomoci, které přinášejí konkrétní návody a postupy pro výuku témat z oblasti první pomoci na příslušném stupni školy, které jsou doplněny i filmovým materiálem.

Metodika výuky první pomoci pro žáky základních škol je rozdělena do dvou částí – obecné a speciální.

V úvodu obecné části je popsán vývoj a současný stav výuky první pomoci na základních školách včetně legislativního rámce. Dále pak následuje podrobný popis aktuálního systému fungování přednemocniční péče v ČR, se zaměřením na význam a funkci zdravotnické záchranné služby. Velice přínosné je osvětlení systému poskytování telefonické asistence volajícím prostřednictvím dispečinků záchranné služby v podobě tzv. „telefonicky asistované první pomoci“ (TAPP), v závěru obecné části je popsán aktuální stav laické první pomoci v současném systému přednemocniční péče.

Speciální části metodiky výuky první pomoci pro žáky základních škol se v úvodu věnuje doporučenému obsahu a rozsahu výuky na 1. a 2. stupni základních škol v návaznosti na současně platné vzdělávací dokumenty, zejména pak Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Přehledně je zde zpracován výskyt problematiky první pomoci v jednotlivých vzdělávacích oblastech.

V další části je pak čtenář (pedagog) seznámen s výukovými nástroji, které byly v rámci projektu vytvořeny pro potřeby učitelů zajišťujících vzdělávání v první pomoci na

základních a středních školách se zaměřením na specifika 1. a 2. stupně základní školy. Podrobně je popsán návod k práci s jednotlivými výukovými filmy, metodika je zpracována zvláště pro první a zvláště pro druhý stupeň základní školy. Kromě námětů na různé otázky žákům jsou zde uvedeny i konkrétní úkoly včetně autorského řešení.

U prvního filmu „Náhlá zástava oběhu“ by bylo vhodné zkrátit úvodní sekvenci z důvodu udržení pozornosti žáků, zejména na 1. stupni základní školy.

Druhý film „Nehoda“ je od počátku dynamický a jistě udrží pozornost žáků po celou dobu. Velice zajímavým prvkem je úvodní chybný postup při záchranných činnostech.

Dále je zde popsána metodika práce s krátkými instruktážními videoukázkami, v souvislosti se zavedením metodiky telefonicky asistované první pomoci jsou zařazeny i tři inscenované hovory na tísňovou linku, kde je pozornost zaměřena na seznámení se způsobem vedení hovoru a zdůraznění podstatných informací pro záchranáře. V samotném závěru je pak uveden opakovací test včetně řešení.

Speciální části metodiky výuky první pomoci pro žáky středních škol je koncipována obdobně jako metodika výuky první pomoci pro žáky základních škol. Část pro nižší ročníky víceletých gymnázií se shoduje s metodikou pro 2. stupeň základních škol, dále je pak věnována pozornost Rámcovým vzdělávacím programům pro gymnaziální vzdělávání a pro střední odborné vzdělávání spolu s doporučeními, do jakých oblastí, respektive předmětů, je vhodné výuku první pomoci zařadit pro jednotlivé typy středních škol.

Stejně jako v metodice výuky první pomoci pro žáky základních škol jsou i zde v další popsány výukové nástroje, které byly v rámci projektu vytvořeny pro potřeby učitelů zajišťujících vzdělávání v první pomoci. Jsou použity i stejné výukové filmy, návod k práci s jednotlivými výukovými filmy je rozšířen o úkoly vhodné pro žáky středních škol, i metodika je uzpůsobena pro úroveň středních škol. Ani zde nechybí autorské řešení jednotlivých úkolů.

U druhého filmu „Autonehoda“ je v metodice vhodně doplněno rozšíření týkající se možných právních postihů při neposkytnutí první pomoci řidičem (účastníkem dopravní nehody) nebo náhodným občanem, který se u autonehody ocitl.

Také v metodice výuky první pomoci pro žáky středních škol je v druhé polovině popsána metodika práce s krátkými instruktážními videoukázkami, včetně tří inscenovaných hovorů na tísňovou linku, což vede k seznámení s metodikou telefonicky asistované první pomoci. Ověřovací testy v samotném závěru metodiky jsou odlišeny zvláště pro nižší ročník gymnázií a zvláště pro úroveň středních škol, opět včetně autorského řešení.

Obě speciální metodiky pro základní i střední školy jsou zpracovány velice srozumitelně a názorně, informace jsou přiměřené odpovídající úrovni žáků. Nosnou částí metodik jsou videoukázky, které velice názorně zobrazují reálné situace, se kterými se může kdokoli z žáků ve svém životě setkat a díky vyčerpávajícím informacím včetně upozornění na nejčastější chyby a omyly přispívají ke kvalitní přípravě v oblasti metodiky poskytování první pomoci.

Vzdělávání nepedagogických pracovníků

Podstatným rozšířením projektu oproti projektu předcházejícímu je zařazení modulu pro nepedagogické pracovníky. Jednak bylo nutné zpracovat obsah základního školení BOZP pro nepedagogy (v souladu s aktuálními informacemi a postupy dle Guidelines 2010), druhak byla připravena vzdělávací akce pro nepedagogické pracovníky v rozsahu 13 hodin, ve které byla opět využita kombinace e-learningu a prezenčního semináře s důrazem na praktickou výuku, zejména nácviky základních technik a aplikaci poznatků získaných studiem e-learningu. Ve školách a školských zařízeních to jsou totiž často i nepedagogičtí pracovníci, kteří mohou žákům (nebo i zaměstnancům) poskytnout první pomoc, ať již se jedná například o školníka nebo sekretářku. Absolventi ověřovacích kurzů jejich průběh velice oceňovali a potvrdili, že podobný kurz v nabídce doposud chyběl.

Koncepce vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení

Posledním výstupem projektu je návrh koncepce vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení v problematice první pomoci, ve kterém je zdůvodněna potřebnost tohoto vzdělávání, jeho legislativní rámec a popsáno, jak je vzdělávání v oblasti první pomoci zakotveno v jednotlivých rámcových vzdělávacích programech. Dále pak je popsán systém stávajících norem, které jsou závazné pro akreditaci v systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků včetně faktických připomínek.

Po kapitole, ve které je popsáno rozdělení pracovníků škol do skupin z hlediska potřeb ve vzdělávání v první pomoci, následuje struktura plánovaného víceetapového vzdělávání pracovníků škol, která vychází ze stávající metody, která byla ověřena v rámci tohoto i předcházejícího projektu.

Závěr

Cíle projektu První pomoc prožitkem: PAMATUJ - POSKYTNI – PŘEDÁVEJ, registrační číslo CZ.1.07/1.3.40/02/0.0022, byly nepochybně naplněny.

Týmem pedagogů a zdravotníků byl zpracován návrh koncepce vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení v problematice první pomoci, který velice podrobně popisuje danou problematiku a naznačuje možnou cestu, po které by se mělo v této oblasti ubírat. Velice důležitou složkou vzdělávání by se měl stát e-learning, který, pokud je kvalitně připraven v návaznosti na prezenční část vzdělávání, zajistí dostatečnou úroveň teoretické připravenosti účastníků kurzu a umožní daleko intenzivnějším a bohatším způsobem využít čas strávený na prezenční části kurzu. Současně e-learning zohledňuje individuální možnosti všech zájemců o vzdělávání v oblasti první pomoci, ať už časové nebo osobnostně volní. Snížení časové dotace prezenčních akcí má obzvláště ve školství mimořádný význam, neboť časová dotace vzdělávacích akcí často rozhodujícím způsobem ovlivňuje rozhodování případných zájemců o účasti a současně se jedná i o důležitý faktor pro vedoucí pracovníky, kteří rozhodují o uvolnění pedagoga z běžné výuky.

V rámci projektu První pomoc prožitkem: PAMATUJ - POSKYTNI - PŘEDÁVEJ byly připraveny nové vzdělávací programy pro vzdělávání pedagogů - program Poučený a program Zdravotník, které byly akreditovány v systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Vzdělávací programy byly v projektu ověřeny a potvrdila se vhodnost kombinaci teoretické přípravy prostřednictvím e-learningu a následné prožitkové formy prezenční části kurzu.

Byl vytvořen vzdělávací program pro zvyšování kvalifikace pedagogických pracovníků v oblasti první pomoci - kurz Školitel, tento vzdělávací program byl následně ověřen pilotním kurzem a i zde se velice osvědčila teoretická příprava prostřednictvím e-learningu.

Výstupem projektu je i komplexní publikace o problematice laické první pomoci obsahující aktuální doporučené postupy i návody a doporučení pro výuku první pomoci ve školách.

Dalšími produkty jsou 4 metodiky pro výuku první pomoci, které přinášejí konkrétní návody a postupy pro výuku z oblasti první pomoci jak pro základní, tak i pro střední školy. Doplněním metodik je i filmový materiál, ke kterému je v metodikách uveden bohatý komentář včetně použitelných otázek.

Byl vytvořen a ověřen obsah základního školení a dále pak obsah 13 hodinového vzdělávacího kurzu pro nepedagogy. I zde byl využit e-learning a opět byla potvrzena jeho výrazná efektivita při teoretické přípravě účastníků kurzů.

Veškeré výstupy projektu lze označit jako velice přínosné pro školství, neboť se jedná o komplexně zpracovaný a propracovaný systém, který mohou využívat pracovníci všech škol a školských zařízení a návrh koncepce vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení v problematice první pomoci by bylo vhodné využít minimálně jako návod pro školy, jak inovovat vlastní školní vzdělávací program.

V Táboře, 27. listopadu 2014

Mgr. Miroslav Píkhart

ředitel Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

a Střediska služeb školám, České Budějovice, Nemanická 7